

Geo: დოკუმენტი მომზადებულია საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ანალიტიკური განყოფილების ადამიანის უფლებათა ცენტრის (www.supremecourt.ge) მიერ. თარგმანის ხელახალი გამოქვეყნების ნებართვა გაცემულია მხოლოდ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს HUDOC-ის მონაცემთა ბაზაში განთავსების მიზნით.

Eng: The document was provided by the Supreme Court of Georgia, Human Rights Centre of the Analytical Department (www.supremecourt.ge). Permission to republish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the European Court of Human Rights database HUDOC

ჭოხონელიძე საქართველოს წინააღმდეგ

Tchokhonelidze v Georgia

საჩივარი №31536/07

28 ივნისი, 2018 წელი

ფაქტობრივი გარემოებები:

მომჩივანი, საქართველოს მოქალაქე – ელდარ ჭოხონელიძე, დაიბადა 1956 წელს და ცხოვრობს სოფელ წერეთელში (მარნეულის რაიონი, საქართველო).

ბ-ნი ჭოხონელიძე, მარნეულის რაიონის გამგებლის მოადგილე, 2006 წლის ივნისში დამნაშავედ იქნა ცნობილი იმის გამო, რომ მან ბენზინგასამართი სადგურის მშენებლობის ნებართვის მოსაპოვებლად დახმარების გაწევის სანაცვლოდ, ქრთამი მოითხოვა. მომჩივანს შეეფარდა 7 წლით თავისუფლების აღკვეთა, თუმცა, 2008 წლის ნოემბერში ვადაზე ადრე გათავისუფლდა.

ბ-ნი ჭოხონელიძე დამნაშავედ ცნეს ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად, მას შემდეგ, რაც ქ-მა ქ-მ, რომელსაც მშენებლობის მოპოვების ნებართვის მიღება სურდა, აცნობა პოლიციას, რომ გამგებლის მოადგილემ ნებართვის სანაცვლოდ, ქრთამის სახით 30 000 დოლარის გადახდა მოთხოვა. პოლიციამ მათი მომდევნო შეხვედრების გადასაღებად და სატელეფონო საუბრების ჩასაწერად მოითხოვა სასამართლო ნებართვა. საბოლოოდ, ბ-ნი ჭოხონელიძე 2005 წელს დააკავეს, როდესაც ქ-მა ქ-მ მას ფული გადასცა წინასწარ მარკირებული ბანკნოტების სახით.

სამართალწარმოების დროს და, აგრეთვე, სააპელაციო საჩივარში ბ-ნი ჭოხონელიძე დავობდა, რომ იგი ქ-ნმა ქ-მ მახეში გააბა, აცხადებდა რა, რომ ქ. ფარული აგენტი იყო და სასამართლოს სთხოვდა დამატებითი მოწმის – კიდევ ერთი ფარული აგენტის გამოძახებას.

სასამართლომ უპასუხოდ დატოვა ბ-ნ ჭოხონელიძის განცხადება დანაშაულის პროვოკაციის თაობაზე. სასამართლოები ეცადნენ, თუმცა ვერ გამოიძახეს დამატებითი მოწმე, ვინაიდან ვერ შეძლეს მისი ადგილსამყოფელის დადგენა.

სამართალი

I. კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პარაგრაფის სავარაუდო დარღვევა

40. მომჩივანი დავობდა, რომ მის წინააღმდეგ გამოტანილი განაჩენი ქრთამთან დაკავშირებული დანაშაულის თაობაზე იყო უსამართლო, რადგან ერთი მხრივ, ის დადასტურებული იყო პოლიციის მიერ დანაშაულის პროვოცირების გზით მოპოვებული მტკიცებულებებით და, მეორე მხრივ, ეროვნულმა სასამართლოებმა დანაშაულის პროვოკაციასთან დაკავშირებული მომჩივნის არგუმენტი სათანადოდ არ განიხილეს. მომჩივანი ეყრდნობოდა კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლ პარაგრაფს, რომლის მიხედვითაც:

„ნებისმიერი სისხლისსამართლებრივი ბრალდების გამორკვევისას... ყველას აქვს ... მისი საქმის სამართლიანი... განხილვის უფლება ...სასამართლოს მიერ....“

A. მისაღებობა

41. სასამართლო აცხადებს, რომ აღნიშნული საჩივარი არ არის დაუსაბუთებელი კონვენციის 35§3 (a) მუხლის მნიშვნელობის ფარგლებში. როგორც სასამართლო შემდეგში განმარტავს, ის არ არის დაუშვებელი სხვა რაიმე საფუძველით. შესაბამისად, ის უნდა გამოცხადდეს მისაღებად.

B. საქმის არსებითი გარემოებები

1. მხარეთა არგუმენტები

42. მთავრობამ განაცხადა, რომ ადგილი არ ჰქონია მომჩივნის მიმართ დანაშაულის პროვოცირებას და საქმის გამოძიებისას, სამართალდამცავი ორგანოები მოქმედებდნენ არსებითად პასიურად. ამასთან დაკავშირებით მთავრობა ამტკიცებდა, რომ ქ-ნი ქ., რომელმაც გამოიჩინა მომჩივანთან დაკავშირების ინიციატივა, იყო რიგითი კერძო პირი, რომელმაც სამართალდამცავ ორგანოებს მომჩივანთან მიმართებით ეჭვის შესახებ აცნობა მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ამ უკანასკნელმა მისგან ქრთამი მოითხოვა. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სამართალდამცავ ორგანოებს არ მოუხდენიათ დანაშაულის პროვოცირება, არამედ „შეუერთდნენ“ დანაშაულებრივი ქმედების გამოვლენას ქ-ნი ქ-სთვის ნებართვის მიცემისა და აღჭურვის გზით, რათა ამ უკანასკნელს განეხორციელებინა ფარული მიყურადება. გამოძიების ეტაპზე სამართალდამცავმა ორგანოებმა შეინარჩუნეს „არსებითად პასიური“ დამოკიდებულება. მთავრობამ ასევე განაცხადა, რომ მომჩივანს შეეძლო ეფექტურად დაეყენებინა დანაშაულის პროვოცირების საკითხი ეროვნული სამართალწარმოების დროს. მართლაც, ეროვნული სასამართლოების წინაშე იგი დავობდა, რომ ბრალდების შესახებ დადგენილება დანაშაულის პროვოცირების პირდაპირი შედეგი იყო. მთავრობის განცხადებით, ბოლნისის რაიონულ სასამართლოს დანაშაულის პროვოცირების თაობაზე მომჩივნის არგუმენტი განუხილველი არ დაუტოვებია. შესაბამისად, მან დააკმაყოფილა, მომჩივნის მოთხოვნა, სისხლის სამართლის საქმეში საგაზეთო სტატიის და სატელევიზიო გადაცემის ჩანაწერის ჩართვის თაობაზე, რომელთა მიხედვითაც, ქ-ნი ქ. აღიარებდა პოლიციასთან თანამშრომლობას. მოგვიანებით, სასამართლო პროცესზე, მომჩივანს შესაძლებლობა ჰქონდა დაეკითხა მოწმე ქ-ნი ქ.

43. საპასუხოდ, მომჩივანმა პირველ ყოვლისა, გააკრიტიკა სამართალდამცავი ორგანოების მიერ მის წინააღმდეგ ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედება.

იგი მანამდე არ ყოფილა სასამართლოები და არ იყო ჩართული რაიმე კორუფციულ გარიგებაში; იმ დროისთვის, როდესაც პირველად მივიდა მასთან. ქ-ნი ნ. მომჩივნის წინააღმდეგ აღძრული სისხლის სამართლის საქმის კიდეც ერთი მთავარი მონაწილე, სავარაუდოდ, სამართალდამცავი ორგანოების კიდეც ერთი ფარული აგენტი იყო, რომლის დაკითხვის შესაძლებლობა მომჩივანს სასამართლოში არ ჰქონია. მომჩივანი აცხადებდა, რომ ეროვნულ სასამართლოებს არც კი უხსენებიათ ის ფაქტი, რომ იგი ფარული აგენტი იყო და უპასუხოდ დატოვეს მისი არგუმენტი დანაშაულის პროვოცირების თაობაზე. ასევე, მომჩივანი ვარაუდობდა, რომ ქ-ნი ქ. თავად გახდა ხელისუფლებისშესაბამისად, ძნელი იყო იმის გაგება, თუ რატომ გახდა ის სამართალდამცავი ორგანოების სამიზნე. მოვლენათა ოფიციალური ვერსიის მიხედვით, ოპერაციის ჩატარების აუცილებლობა წარმოიშვა ქ-ნი ქ-ს მიერ წარდგენილი წერილობითი განცხადების საფუძველზე. მომჩივანი ამტკიცებდა, რომ ფაქტობრივად ქ-ნი ქ. არ ყოფილა რიგითი კერძო პირი, არამედ ის წარმოადგენდა სამართალდამცავი ორგანოების ფარულ აგენტს, რომელიც მათთან სხვა არაერთ სისხლის სამართლის საქმეზე თანამშრომლობდა. მომჩივანმა ხაზი გაუსვა იმ ფაქტს, რომ ქ-ნი ქ. უკვე იყო პოლიციის აგენტი მხრიდან ზეწოლის სამიზნე – მის წინააღმდეგ აღძრული სისხლის სამართლის სამართალწამოების გზით, რაც სასამართლო პროცესზე ნაწილობრივ დადასტურდა თავად ქ-ნი ქ-ს მიერ.

2. სასამართლოს შეფასება

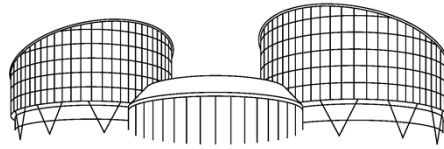
(ა) ზოგადი პრინციპები

44. მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლომ სერიოზულ დანაშაულთან ბრძოლის საწინააღმდეგოდ ფარული აგენტების გამოყენება ლეგიტიმურ საგამოძიებო საშუალებად ცნო, აღნიშნული საშუალება კვლავაც მოითხოვს მკაფიო, ადეკვატურ და საკმარის პროცედურულ გარანტიებს, რომლებიც დანაშაულის პროვოცირების გარდა, პოლიციას სხვა საშუალებების გამოყენების უფლებას მისცემს, რადგანაც საზოგადოებრივი ინტერესი ვერ გაამართლებს იმ მტკიცებულების გამოყენებას, რომელიც პოლიციამ დანაშაულის პროვოცირების შედეგად მიიღო (იხ.: *Teixeira de Castro v. Portugal*, 9 ივნისი 1998, § 36, ანგარიში 1998-IV, და *Nosko and Nefedov v. Russia*, #5753/09 და 11789/10, § 50, 30 ოქტომბერი 2014). ამ თვალსაზრისით, სასამართლოს მიერ დანაშაულის პროვოკაციის ფაქტის გამოკვლევა განვითარდა ორი ტესტის

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

საფუძვლზე: დანაშაულის პროვოცირების მატერიალურ-სამართლებრივი ტესტი და პროცედურული ტესტი (მაგალითისთვის იხ.: *Bannikova v. Russia* #18757/06, §§ 37 და 51, 4 ნოემბერი 2010). მატერიალურ-სამართლებრივი ტესტის მიხედვით, დანაშაულის პროვოცირების შესახებ მომჩივნის საჩივრის განხილვისას, სტრასბურგის სასამართლო პირველ ყოვლისა, გამოიძიებს, ჰქონდათ თუ არა ხელისუფლების შესაბამის ორგანოებს საფუძვლიანი მიზეზები, რათა ჩაეტარებინათ ფარული საგამოძიებო მოქმედება. კერძოდ, მათ უნდა აჩვენონ, რომ ფლობდნენ კონკრეტულ, ობიექტურ და სარწმუნო მტკიცებულებებს, რომლებიც ცხადყოფდნენ, რომ გადაიდგა თავდაპირველი ნაბიჯები, რათა განხორციელებულიყო დანაშაულის შემადგენელი ქმედებები; მათ ასევე უნდა აჩვენონ, რომ პოლიციის ჩართვის მომენტში სისხლის სამართლის დანაშაული უკვე სახეზე იყო (იხ.: ზოგადად, *Shannon v. the United Kingdom* (განჩინება), #67537/01, ECHR 2004-IV; *Eurofinacom v. France* (განჩინება), #58753/00, ECHR 2004-VII; და *Furcht v. Germany*, #54648/09, § 51, 23 ოქტომბერი 2014). ეს პრინციპი გამორიცხავს ნებისმიერ ქმედებას, რომელიც შეიძლება განიმარტოს როგორც მომჩივნის პროვოცირება დანაშაულის ჩადენაზე, რომელიც სხვა შემთხვევაში არ იქნებოდა ჩადენილი, მაგალითად, როგორიცაა მომჩივანთან დაკავშირების ინიციატივა, შეთავაზების გამეორება მიუხედავად თავდაპირველი უარისა, დაჟინებული მოთხოვნა, ფინანსური მოგების დაპირება ან მომჩივნის თანაგრძნობაზე აპელირება (შედარებისთვის იხ.: სხვა საქმეებთან ერთად *Ramanauskas v. Lithuania* [დიდი პალატა], #74420/01, § 67, ECHR 2008; *Malininas v. Lithuania*, #10071/04, § 37, 1 ივლისი 2008; და *Vanyan v. Russia*, N 53203/99, §§ 11 და 49, 15 დეკემბერი 2005).

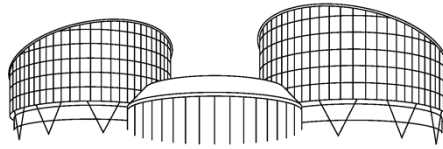
45. ხელისუფლება როდესაც აცხადებს, რომ ისინი მოქმედებდნენ კერძო პირისგან მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე, სასამართლო ერთმანეთისგან ასხვავებს ინდივიდუალურ საჩივრებსა და პოლიციის ინფორმატორის მიერ მოწოდებულ ინფორმაციას (იხ.: სხვა საქმეებთან ერთად *Shannon*, ციტირებული ზემოთ *Gorgievski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, N 18002/02, §§ 52 და 53, 16 ივლისი 2009; და *Miliniene v. Lithuania*, #74355/01, §§ 37-38, 24 ივნისი 2008). ინფორმატორები თუ მონაწილეობას მიიღებდნენ პოლიციის მიერ ჩატარებულ ოპერაციაში, დგებოდნენ სერიოზული რისკის წინაშე, რომ მათი როლი გაიზრდებოდა და დაემსგავსებოდნენ აგენტ-პროვოკატორებს, კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პარაგრაფის შესაძლო დარღვევით. აქედან გამომდინარე, თითოეულ საქმეზე მნიშვნელოვანია იმის დადგენა, იყო თუ არა დანაშაულებრივი ქმედება დაწყებული იმ დროისთვის,

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

როდესაც წყარომ თანამშრომლობა დაიწყო პოლიციასთან (შედარებისთვის იხ.: Eurofinacom and Vanyan, ორივე ციტირებული ზემოთ, §§47-49). დანაშაულის პროვოცირების თაობაზე საჩივრის შეფასებისას, ასევე მნიშვნელოვანია იმის გაანალიზება, ჰქონდა თუ არა კერძო პირს, რომელმაც ხელისუფლებას აცნობა მომჩივნის სავარაუდო უკანონო ქმედების თაობაზე, ფარული განზრახვა (იხ.: Milinienė, ციტირებული ზემოთ, § 39). სასამართლომ დაადგინა, რომ ფარული აგენტის მიერ ლეგიტიმურ ჩართვასა და დანაშაულის წაქეზებას შორის ხაზის გავლება რთული ამოცანა იქნება, თუ ეროვნული კანონმდებლობის ფარგლებში არ იარსებებს მკაფიო და განჭვრეტადი პროცედურა, ფარული ოპერაციების ავტორიზაციისა და მისი განხორციელების თვალსაზრისით; ხოლო ეს ამოცანა უფრო მეტად გართულებულია თუ სათანადოდ არ განხორციელდება მათზე ზედამხედველობა. სტრასბურგის სასამართლომ ფარული ოპერაციის საქმეებზე, ყველაზე ადეკვატურ საშუალებად სასამართლო ზედამხედველობა მიიჩნია (იხ.: Khudobin v. Russia, #59696/00, § 135, ECHR 2006-XII (ამონარიდები); Furcht, ციტირებული ზემოთ, § 53; და Bannikova, ასევე ციტირებული ზემოთ, §§ 49 და 50). ფარული ოპერაციის განხორციელების შესახებ ბრძანების გაცემის დროს პროცედურული გარანტიების არარსებობა ქმნის თვითნებობისა და პოლიციის მხრიდან დანაშაულის პროვოცირების რისკს (იხ.: Nosko and Nefedov, ციტირებული ზემოთ, § 64).

46. იმ შემთხვევებში, როდესაც არ არის ცნობილი საქმის გარემოებები ან მოვლენათა თაობაზე მხარეთა განსხვავებული ინტერპრეტაცია საშუალებას არ აძლევს სტრასბურგის სასამართლოს ზუსტად დაადგინოს, იყო თუ არა მომჩივანი პოლიციის მხრიდან დანაშაულის პროვოცირების მსხვერპლი, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება პროცედურულ ასპექტს. ეროვნული სასამართლოების მიერ ჩატარებული სამართალწარმოების განხილვისას, სტრასბურგის სასამართლომ გაითვალისწინა დანაშაულის პროვოცირების თაობაზე საჩივრის პოტენციური შედეგი (იხ.: Bannikova, ციტირებული ზემოთ, §§52 და 53). ამრიგად, პირველ ყოვლისა, სასამართლო დაადგენს დანაშაულის პროვოცირების თაობაზე საჩივარი წარმოადგენს თუ არა, არსებით დაცვას ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით, ან იძლევა თუ არა მტკიცებულების გამორიცხვის საფუძველს ან იწვევს თუ არა მსგავს შედეგებს (იხ.: Khudobin, ციტირებული ზემოთ, §§133-135). მიუხედავად იმისა, რომ ევროპული სასამართლო ზოგადად, ეროვნულ ხელისუფლებას ანდობს, გადაწყვეტოს თუ რომელი პროცედურა უნდა გატარდეს სასამართლოს მიერ, დანაშაულის

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

პროვოცირების თაობაზე საჩივრის არსებობის შემთხვევაში. ის მოითხოვს, ასეთი პროცედურა იყოს შეჯიბრებითი, ყოველმხრივი და ამომწურავი; ამასთან, ბრალდების განმახორციელებელ ორგანოს უნდა ეკისრებოდეს მტკიცების ტვირთი, რათა დაამტკიცოს დანაშაულის პროვოკაციის არარსებობა. ეროვნულმა სასამართლოებმა უნდა დაადგინონ ის მიზეზები, თუ რატომ დაიწყო მომჩივნის წინააღმდეგ ფარული ოპერაცია, აგრეთვე, რა მოცულობით იყო ჩართული სამართალდამცავი ორგანო დანაშაულებრივ საქმიანობაში და რა სახის პროვოკაციას ან ზეწოლას დაექვემდებარა მომჩივანი (იხ.: *Ramanauskas*, ციტირებული ზემოთ, §§ 70 და 71, და *Bannikova*, ციტირებული ზემოთ, §48). ეროვნული სასამართლოების ვალდებულებაა, უზრუნველყოს სასამართლო პროცესის ზოგადი სამართლიანობა, სხვებს შორის, ფარულ აგენტებსა და დანაშაულის პროვოცირების სხვა მოწმეებს უნდა მოუსმინონ სასამართლო პროცესზე და მოხდეს მათი ჯვარედინი დაკითვა დაცვის მხარის მიერ ან მინიმუმ, ცნობილი უნდა გახდეს ის მიზეზები, თუ რატომ ვერ მოხერხდა ამის გაკეთება (შედარებისთვის იხ.: *Lüdi v. Switzerland*, 15 ივნისი 1992, §49, Series A #238; *Bulfinsky v. Romania*, #28823/04, §45, 1 ივნისი 2010; და *Kuzmickaja v. Lithuania* (განჩენა), #27968/03, 10 ივნისი 2008). პროცედურული ტესტის მიხედვით, სასამართლოს დასკვნებს ექნება გადამწყვეტი მნიშვნელობა იმის გამოსარკვევად, სისხლის სამართლის საქმის წარმოება განხორციელდა თუ არა კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პარაგრაფის შესაბამისად (შედარებისთვის იხ.: *Sepil v. Turkey*, #17711/07, §37-40, 12 ნოემბერი 2013, და *Constantin and Stoian v. Romania*, #2 3782/06 და 46629/06, § 64, 29 სექტემბერი 2009).

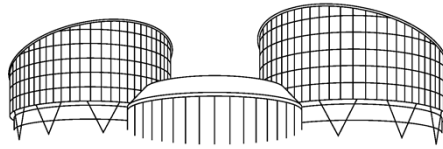
(ბ) ზემოხსენებული პრინციპების გამოყენება წინამდებარე საქმეში

47. საერთაშორისო ზედამხედველობის საზღვრების გათვალისწინებით, სასამართლომ აღნიშნა, რომ იგი არ წარმოადგენს მეოთხე ინსტანციის სასამართლოს და ექვემდებარება ვერ დააყენებს ეროვნული სასამართლოს დასკვნებს იმასთან დაკავშირებით, სახეზე იყო თუ არა დანაშაული. სტრასბურგის სასამართლომ აღნიშნა, რომ წინამდებარე საქმის განხილვის დროს, ის იხელმძღვანელებს ეროვნულ დონეზე დადგენილი შესაბამისი ფაქტებით. ამრიგად, სტრასბურგის სასამართლო მის დასკვნებს დააფუძნებს იმ ფაქტს, რომ მომჩივანმა მართლაც აიღო ქრთამი ქ-ნი ქ-სგან მისი ბიზნესგეგმის განხორციელებაში დახმარების დაპირების სანაცვლოდ (შეფარებისთვის იხ.: *Matanović v. Croatia*, #2742/12, § 136). ერთადერთი ძირითადი პროცედურული ხარვეზი, რომელიც ღია დარჩა ეროვნულ დონეზე – მიუხედავად

იმისა, რომ იგი წარმოადგენდა მთავარ საკითხს იმის დასადგენად, ისარგებლა თუ არა მომჩივანმა სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლებით, არის ამ უკანასკნელის განცხადება, რომ ის იყო პოლიციის მიერ დანაშაულის პროვოცირების მსხვერპლი და ეროვნულმა სასამართლოებმა არ განიხილეს აღნიშნული განცხადება. შესაბამისად, სტრასბურგის სასამართლო შეისწავლის ამ კონკრეტულ პროცედურულ დარღვევას.

48. ამასთან დაკავშირებით, სასამართლოს მიერ ძირითადი განსახილველი საკითხია, სამართალდამცავი ორგანოები მოქმედებდნენ ფარული ოპერაციის ფარგლებში, თუ მათი ქმედებები იყო მაპროვოცირებელი, რათა მომჩივანს აეღო ქრთამი. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სტრასბურგის სასამართლომ უნდა შეაფასოს, სამართალდამცავი ორგანოები შემოფარგლულები იყვნენ თუ არა „დანაშაულებრივი საქმიანობის გამოძიების არსებითად პასიური მეთოდით“ (იხ.: მაგალითად, *Ramanauskas*, ციტირებული ზემოთ, §§ 66-67). ამ ეტაპზე, სასამართლოს მიერ მატერიალურ-სამართლებრივი დასკვნების გაკეთების შესაძლებლობა დამოკიდებულია იმაზე, შეიცავს თუ არა საქმის მასალები საკმარის ინფორმაციას ფარული საქმიანობის თაობაზე. თუ მატერიალურ-სამართლებრივი ტესტი დაუზუსტებელია ინფორმაციის ნაკლებობის გამო, სასამართლო გადავა მოკვლევის მეორე ეტაპზე, სადაც ის 46-ე პარაგრაფში მოცემული კრიტერიუმების შესაბამისად, შეაფასებს პროცედურას, რომლის მიხედვითაც ეროვნულმა სასამართლოებმა დანაშაულის პროვოცირების შესახებ საჩივარი განიხილეს. მიუხედავად იმისა, რომ არ არსებობდა მტკიცებულება, რომ მომჩივანს, აღნიშნულ ინციდენტამდე ჩადენილი ჰქონდა კორუფციასთან დაკავშირებული სხვა დანაშაულები, ნასამართლეობის არქონა, საქმის სხვა გარემოებებისგან განცალკევებით, არ შეიძლება აღქმული იყოს, როგორც დამადასტურებელი იმისა, რომ სამართალდამცავი ორგანოები, მას შემდეგ, რაც ქ-ნმა ქ-მ მათ აცნობა გამგებლის მოადგილის მიერ ქრთამის მოთხოვნის თაობაზე, ფარული ოპერაციის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების დროს არაკეთილსინდისიერად მოქმედებდნენ. გარდა ამისა, სამართალდამცავი ორგანოების მიერ ტექნიკური და ფინანსური თანადგომა იმ პირის მიმართ, რომელმაც დადასტურებულად მიიღო ქრთამზე მოთხოვნა, ისე რომ ამ უკანასკნელს შეძლებოდა დანაშაულის ჩაწერა – არ შეიძლება გაიგივებული იყოს პოლიციის მიერ ფარული ოპერაციის ჩატარების დასაშვები ფარგლების გადამეტებასთან (შედარებისთვის იხ.: *Matanović*, ციტირებული ზემოთ, §138, და *Milinién*, ციტირებული ზემოთ, §§ 37 და 38).

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

49. პოლიციის მიერ ჩატარებული ოპერაციის კანონიერებას ეჭვქვეშ აყენებს ის ფაქტი, რომ ქ-ნი ქ. არ იყო რიგითი კერძო პირი. მომჩივნის წინააღდეგ საქმეში არსებული მასალებიდან ირკვევა, რომ ქ-ნი ქ. სამართალდამცავ ორგანოებთან თანამშრომლობდა არაერთ სხვა სისხლის სამართლის საგამოძიებო პროცესში. ქალბატონმა ქ-მა სასამართლო პროცესზე აღიარა, რომ 2005 წლის 1-ლ დეკემბერს, როდესაც პირველად მივიდა მომჩივანთან, იგი უკვე მოქმედებდა სამართალდამცავი ორგანოების ინსტრუქციების მიხედვით. თუმცა, მეორე მხრივ, სასამართლო აღნიშნავს, რომ ოფიციალური ვერსიით, მომჩივნისთვის ქრთამის შეთავაზება არ ყოფილა ქ-ნი ქ-ს იდეა, არამედ ინიციატივა მომდინარეობდა სწორედ მომჩივნისგან, რომელმაც დახმარების გაწევის სანაცვლოდ მოითხოვა 30 000 აშშ დოლარის ოდენობის თანხის გადახდა. მიუხედავად იმისა, რომ მომჩივანი ეროვნული სასამართლოების წინაშე ამტკიცებდა, რომ მას არ ჰქონია მიღებული ფულის პირადი მოხმარების განზრახვა, ეს მტკიცება ვერ ამართლებს, ქ-ნ ქ-სთან საუბრის დროს, მის მიერ თანხის მიღების ინიციატივის გამოჩენასა და ფინანსური ასპექტების წამოჭრას. აქედან გამომდინარე, მხოლოდ საქმის მასალებში არსებული მასალების საფუძველზე, სასამართლო ვერ შეძლებს განსაზღვრული სიზუსტით დაასკვნას, რომ ქ-ნ ქ-ს ჰქონდა აქტიური და გადამწყვეტი როლი იმ გარემოებების შექმნაში, რომელმაც წარმოშვა ქრთამის აღების დანაშაული. ამრიგად, სასამართლოს მატერიალურ-სამართლებრივი ტესტი არასაკმარისია.

50. შესაბამისად, სასამართლომ უნდა გააგრძელოს პროცედურული ტესტის გამოყენება და გამოიკვლიოს, ეროვნული სამართალწარმოების დროს ჰქონდა თუ არა მომჩივანს შესაძლებლობა, ეფექტურად წამოეჭრა პოლიციის მხრიდან დანაშაულის პროვოცირების საკითხი (იხ.: ზოგადი პრინციპები პარაგრაფები 46 და 48). ამასთან დაკავშირებით სასამართლო მიიჩნევს, რომ მომჩივანმა სამართალწარმოების დროს სწორად შეარჩია დაცვის სტრატეგია, როდესაც განაცხადა, რომ მის მიმართ ადგილი ჰქონდა დანაშაულის პროვოკაციას, ვინაიდან ამას შეიძლება გამოეწვია პროვოცირების შედეგად მოპოვებული მტკიცებულებების დაუშვებლად ცნობა (შედარებისთვის იხ.: *Matanović v. Croatia* §140, და *Bannikova v. Russia* § 56). კერძოდ, ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ კანონის მე-3, მე-6 და მე-7 მუხლები ადგენს საგამოძიებო მეთოდებს, მათ შორის ფარული აგენტის ჩართვას, რაც ხორციელდება ისეთი მეთოდებით, როგორიცაა „მოტყუება“ და „პროვოცირება;“ ამ უკანასკნელ საგამოძიებო მეთოდებში ჩაბმულ პირს უფლება აქვს საჩივარი

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

წარადგინოს სასამართლოში. უფრო მეტიც, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 111-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტი პირდაპირ ავალდებულებს სასამართლოს დაუშვებლად ცნოს „უკანანო საქმიანობის“ ან „არაკანონიერი მეთოდის“ შედეგად მოპოვებული მტკიცებულებები. აქედან გამომდინარე და აგრეთვე, იმის გათვალისწინებით, რომ მომჩივანი დავობდა დანაშაულის პროვოცირების თაობაზე, პროკურატურას უნდა დაემტკიცებინა, რომ კონვენციის 6 §1 მუხლის დარღვევით ადგილი არ ჰქონდა დანაშაულის პროვოცირებას (იხ.: *Bannikova v. Russia* § 48).

51. თუმცა, შესაბამისი სისხლის სამართლის მასალების გათვალისწინებით, სასამართლო ადგენს, რომ პროკურატურას სამართალწარმოებისას არ წარმოუდგენია რაიმე არგუმენტი დანაშაულის პროვოცირების შესახებ მომჩივნის მტკიცების უარსაყოფად. პროკურატურის სრული დუმილი შეიძლება აიხსნას დაკისრებული მტკიცების ტვირთის შესრულების ობიექტური შეუძლებლობით, ვინაიდან ფარული ოპერაცია განხორციელდა ფორმალური ავტორიზაციისა და ზედამხედველობის გარეშე (იხ.: *Vanyan v. Russia*, §§ 46 და 47, *Khudobin v. Russia*, § 135). ამრიგად, სასამართლო ასკვნის, რომ სამართალდამცავი ორგანოების მიერ ქ-ნი ქ-ს ფარული მისიით მომჩივანთან გაგზავნა, არ მომხდარა სასამართლოს მიერ გაცემული ბრძანების ან ზედამხედველობის ფარგლებში. მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლო ან სისხლის სამართლის საქმეში კომპეტენტური სხვა დამოუკიდებელი სახელმწიფო ორგანო, სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად ასეთ საკითგებზე ზედამხედველობის ყველაზე შესაფერის ფორმად მიიჩნევა (შედარებისთვის იხ.: *Lüdi v. Switzerland*; *Teixeira de Castro v. Portugal* § 38, და *Miliniene v. Lithuania*, § 39). მართლაც, ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ კანონის მე-7 მუხლის მე-3-7 ნაწილების მიხედვით, ფარული აგენტის ჩართვისთვის განსხვავებით, სხვა ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებებისა, სავალდებულო არ არის სასამართლოს ბრძანება და ზედამხედველობა. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეროვნული კანონმდებლობა ადეკვატურად არ არეგულირებს ასეთი სახის ფარული ოპერაციის ჩატარებას (შედარებისთვის იხ.: *Veslov and Others v. Russia*, # 23200/10 და სხვა, §111, 2 ოქტომბერი, 2012).

52. დაბოლოს, მიუხედავად იმისა, რომ პროკურატურამ ვერ შეძლო დაკისრებული მტკიცების ტვირთის შესრულება, მათი უმოქმედობა ეროვნულ სასამართლოებს არ ათავისუფლებდა დანაშაულის პროვოცირების შესახებ მომჩივნის საჩივრის შესწავლის ვალდებულებისგან. სასამართლო განხილვის ეფექტურობა უნდა შეფასდეს

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ეროვნული სასამართლოების გადაწყვეტილებებში მოცემული მიზეზების გათვალისწინებით. შეჯიბრებითობის პრინციპზე დაფუძნებული სამართალწარმოების შემდეგ, სასამართლოებს უნდა დაედგინათ ის მიზეზები თუ რატომ დაიწყო მომჩივნის წინააღმდეგ ფარული ოპერაცია, აგრეთვე რა მოცულობით იყო ჩართული სამართალდამცავი ორგანო დანაშაულებრივ საქმიანობაში და რა სახის პროვოკაციას ან ზეწოლას დაექვემდებარა მომჩივანი (იხ.: *Ramanauskas*, ციტირებული ზემოთ, §71). თუმცა, სასამართლო ადგენს, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა, რომელთაც უპირისპირდება მომჩივნის კარგად დასაბუთებული ბრალდებები, გადაწყვეტილებაში არ წარმოადგინეს არცერთი მიზეზი, თუ რატომ უნდა იქნეს უარყოფილი მომჩივნის ბრალდებები. სასამართლო დამატებით აღნიშნავს, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა ვერ უზრუნველყვეს სხვა მთავარი მოწმის, ქ-ნი ნ-ს, სასამართლო პროცესზე დასწრება და მისი დაკითხვა; მომჩივნისა და ქ-ნი ქ-ს განცხადებით, აღნიშნული პირი, სავარაუდოდ, სამართალდამცავების კიდევ ერთი ფარული აგენტი იყო. ასეთ გარემოებებში, არ შეიძლება ითქვას, რომ დანაშაულის პროვოკაციის ბრალდებები სასამართლომ განიხილა შეჯიბრებითობის პრინციპის დაცვით; გარდა ამისა, სასამართლოს არ წარუდგენია ადეკვატური მიზეზები, თუ რატომ უარყო მომჩივნის დაცვის პოზიცია.

53. ზემოაღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით, კერძოდ, წინამდებარე საქმეში არ არსებობდა საკმარისი საკანონმდებლო ჩარჩო, რომელიც მოაწესრიგებდა მომჩივნის წინააღმდეგ ფარული ოპერაციის დაწყებას, საქმიანობის ფარგლებში ფარული აგენტები არ მოქმედებდნენ მკაცრად პასიური ფორმით, პროკურატურამ ვერ შეასრულა დაკისრებული მტკიცების ტვირთი და სასამართლომ სათანადოდ არ განიხილა მომჩივნის დასაბუთებული არგუმენტი დანაშაულის პროვოკაციის შესახებ – სასამართლომ დაადგინა, რომ მომჩივნის წინააღმდეგ მიმართული სისხლისსამართლებრივი სამართალწარმოება არ შეესაბამებოდა სამართლიანი სასამართლოს ცნებას. შესაბამისად, ადგილი ჰქონდა კონვენციის 6 §1 მუხლის დარღვევას.

54. დასკვნა: დაირღვა კონვენციის 6 § 1 მუხლი.